

Суньгъврн комиссмүдин күцәх даалгъвр

1958 джилин мартин 16-д ССР-н Деед Советд суньгъвр болхмн. Олн сай бұлгә советск олн-әмтн эн темдгә чинртә бдртик омгтагъар болн байрагъар белдәжәцхәнә.

Мана орн-нутгт государственный йосна ах органд депутатнр суньгългн цуг-делгу, әдләр болн гоодн, нуувчинәр дуугъан бгч суньгъачнр суньгъднн ил медгднә. Суньгъврт орлцх, эврәнн алдр чинртә збән суньгъачнр күцәхиг суньгъврн йосн теткнә. Эн күслд, суньгъврт цуг белдвр келгн болн суньгъвр келгн, тер дотр суньгъврн округмуд, участкс, суньгъврн комиссмүд бурдәлгн, суньгъачнрин список белдлгн, дуугъан бглгнйг ягъдж күцәлгн түшүлгднә.

Суньгъврн системн хамгин ах улгүрн болгч тбләдән, суньгъвр келгнә цуг девснъгдн цуг олн әмтн шунмгъагъар орлцдж, эврәнн уха седклән тәвдж орлцдг, советск сунь-

гъврн системн ончн мбн. Олна организацсин болн куч-кблсчнрин обществәс бурдәгдлг, суньгъврн комисс бурдәлгнәс авн эклдж советск олн-әмтн суньгъврт шунмгъагъар орлцна. Зуг ганцхн мана крайд округин болн участкин суньгъврн комиссмүдт 7 мингъ гар кун орлцдж бәәхиг келхлә ил медгднә.

Им демократическ бәәдл-янз баячудин орн-нутгудт уга, бәәш чигн уга. Улгүрн, Америкд болн Англьд йосн шииддж гаргъсн суньгъврн комиссар суньгъврн гардна. Францд дотр-дундин уул-торн министрствин элчнрәр дамдулдж суньгъвр гарлгднә.

Мана орн-нутгт СССР-н Конституцас болн суньгъврн йоснас иштагъар, суньгъврн комиссмүдәр дамдулдж цуг олн-әмтн суньгъвр келгнйг шиндждлж-шүфудж күцәнә. Эднә шишлн күцәх кергн СССР-н Деед Совет суньгъ-

хнн туск Положенд толрха бичәтә бәәнә. Централн суньгъврн комисс Советск Союзин цуг агъуд СССР-н Деед Совет суньгъхнн туск Положениг, суньгъврт белдәжәх заамд хаджилгъл уга күцәдәжәхиг, суньгъврн комиссмүд эндү-хаджгър гаргължасн деерәс ордж ирсн некврнйг хәләхәд, терунә тускар негинн олдж таслдж шиидвр авна. Энүнәс талдан Централн суньгъврн комисс суньгъврн яршг ямаран кемджәтә болхинь заана, суньгъврн бюллетенә зүсинь болн кевинь, округин суньгъврн комиссмүдин кандидатмуд герчлдж бичдг протоколин кев, бггдсн дууна то диглдж бичдг протоколин кев, суньгъсигит-күлдг итклин цаасна кев, суньгъврн комиссмүдин тиизин бәәдл батлад, СССР-н Деед Советд суньгъдсн депутатнриг герчлдж бичнә.

Союзн болн автономн республикт, автономн областьст болн келн-әмтнә округст Келн-әмтнә Совет суньгъх суньгъврн комиссмүд бурдәгдв. Мана крайд им комиссмүд Карачаево-Черкесск болн Хальмг автономн таньгъчст бур-

дәгдв. Эн суньгъврн комиссмүд, таньгъчсин агъуд Келн-әмтнә Совет суньгъгдджах заамд суньгъврн йос хаджилгъл уга күцәдәжәхиг, Келн-әмтнә Совет суньгългнә суньгъврн комиссмүдин кблмшт бур-хаджгър йәвдл бәәхиг зааджах неклгн, хәләдж шүүх мбн.

Округин суньгъврн комиссмүдин күцәх төрмүднйг дегдик, мана крайд им комиссмүд — С о ю з и н С о в е т суньгългъар — 7, Келн-әмтнә Совет суньгългъар — 11 бурдәгдв. Эн комиссмүд бас эврәнн суньгъврн округсин агъуд суньгъврн туск Положениг хаджилгъл уга күцәдәжәхиг, участкин суньгъврн комиссмүдин бур-хаджгър йәвдл заадж кесн некврнйг хәләдж шүүгъад, тер заргъар болм дүнбә шиидвр гаргъна.

Цаглань болн чикәр суньгъврн участкс бурдәхиг, цаглань участкин суньгъврн комиссмүдин хань батлхиг округин суньгъврн комиссмүдин хәләдж күцәх төрт түшнә. Участкин комиссмүдт гергаргъдж бгхиг, тер гермүдиг белдхиг, суньгъврн комис-

смүдиг документацсәр теткхиг, суньгъачнрин списоксиг цаглань кегъад, цуг олнд кургдж медүлхиг округин суньгъврн комиссмүд арднй ордж хәләх збвтә. Комиссмүд депутатнрин кандидатнриг бичәд, дуугъан бгснә то-дигинь кенә, округар с у н ь г ь в р болсна ашинь диглнә, суньгъдсн депутатл суньгългнә итклин цаас бгнә.

Округин суньгъврн комиссмүд онц оньган бгх кергн — бюллетенмүд цаглань белддж, суньгъврн участксиг терүгәр теткх керг мбн. Дуугъан бггнә ашиг участкин суньгъврн комиссмүдәс цаглань ахиг теткх, дуугъан бглгнә протоколиг участк болгънас ямр кевәр кургхиг урдасн темдглх, протокол илгәсн цаглань алык участкин суньгъврн комисс телеграфн сөзсхвр бгхиг темдглх округий комиссмүдин керг.

СССР-н Деед Совет суньгъхд болн терунд белдвр келгнә олн зүсн ик кблмш кек күндтә төр, участкин суньгъврн комиссмүдт даалгъднә. Кесг мингън суньгъачнрлә тедн шишлн чирәгъарн хар-

гълцх збвтә. Суньгъврн туск Положенәс иштагъар Союзин Советд суньгъх болн Келн-әмтнә Советд суньгъх суньгъврн участкс бурдәгднә.

Эврәнн суньгъврн участкля сәәнәр таньлддж, суньсиврин туск Положенәр бийсинь збвлә болн күцәх төрмүдлә таньлддж участкин суньгъврн комиссмүд эврәнн кблмшән эклнә. Крайнн балгъсдудт болн райодт участкин комиссмүдин чледлә, комиссмүдин ахлачнрлә болн сегләтрмүдлән зааврин совещаньс кегддж йовна. Участкин суньгъврн комиссмүдин эркн кблмшән тусхахн — суньгъврн участксд сән гермүд, гаргъад, тер гермүдиг белдәд түләгъяр, герләр тетклгн.

Суньгъачнрин список белдлгнйг арднй ордж чикәр келгнәд уха-седклән бгх — участкин суньгъврн комиссмүдин эркн төр мбн. Суньгъачнр бийснйг списокд нерн-усан чикәр бичгдсн уга хәләхәр иртл, килмджтә гидгәр тер список суньгъх хәләдж диглх кергтә. Килмджтәгъяр, сәәнәр кечксн суньгъачнрин список СССР-н гражданмуд эврәнн суньгъврн збвән күцәхднй эркн

кергнй болдгиг мартхмн биш. Суньгъачнрин список келгнәд эндү-хаджгър гаргъш уган тблә әсгидж терүг цаглань зааж бглгн — суньгъврн комиссмүдин эркн керг-төрнй мбн. Суньгъачнр ирдж списокд эврәнн нер-ус хәләхләрн, эндү-хаджгър гарсиг заалж бгчх эрлгнйг теднәс авч бәәх улс, суньгъврн участкд комиссин чледәс селгәдәр бәәцхәдг бурдәхмн.

Суньгъврн бдрлә, 1958 джилин мартин 16-д, брүн 6 часас авн 12 час сб күртл, участкин суньгъврн комиссмүд суньгъачнр тасрхан угагъар бюллетенмүд түгәдж бгхиг болн теднәс суньгъврн бюллетенмүд хәрү авчакхиг тетксн деерән, бгсн дууна тоог тоолад, дуугъан бглгнә протокол батлсн янзар бичәд, протоколиг нег экземпляринь туслнй округин суньгъврн комиссд илгәх збвтә.

Омнән тәвгдсн төрмүдиг йовудтагъар күцәхин тбләд участкин суньгъврн комиссмүд суньгъврн бдрт килмдж-тәгъяр, сәәнәр белдх збвтә. Тер учрар урдасн сәәнәр уха-лад кблмшиннй зура белдх болн участкин суньгъврн

комиссмүдин чледин хоорнд келж күцәх кблмшинь хувагъад бгчх ик чинртә керг мбн. Суньгъврн бдр, кен бюллетень түгәдж бгх, суньгъачнрин списокд кен темдг тәвх болна, суньгъврн яршгин бдр кен зогсх болна, суньгъврн участкд ирдж чадшго суньгъачнрасгергнй оч теднәс бюллетенй кен авч болна — эн тоог болн нань чигн төрмүд урласн ухалад-тоолад белдчкх збвтә.

Суньгъврн комиссмүдт куч-кблсчнрин депутатнрин күцәгч комитетс дбн-нбкд болцках збвтә. Тедн, эркн түрүн болдж суньгъврн комиссмүдиг кблгн-кучәр, түләгъяр, гертәр нань чигн кергтәгъярнй теткх збвтә.

Суньгъврн комиссмүдин кблмш сән йовудта болхнй СССР-н Деед Советд суньгъвр кехин туск Положениг ләвагъар чикәр күцәлгн мбн. Мана крайд Советск государствин деед орган суньгългннд цань уга сәәнәр болн бурдәмджтәгъяр, СССР-н Конституцала залгълдата кегдхд суньгъврн комиссмүд цуг эв-аргъан бгхд магъдлдж бәәхшвдн.

А. ПЛЕХАНОВ.